

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' וכל מאמיניהם

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

תפלת הצדיק מגנה על ישראל

"וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבכם לפני ה' וימתו" (טו א)

"בני אהרן באחד בניני מתו, ולמה הוא מזכיר מיתתו ביום הכפורים? ללמדנו, שכשם שיום כפורים מכפר על ישראל, כך מיתתו של צדיקים מכפרת על ישראל" (ירושלמי יומא א א)

פרש רבי חזקיה פייבל פלוויט רבה של שוראן:

בגמרא (סנהדרין לו א) מספר, שלאחר פטירתו של רבי זירא התאוננו הבריונים שגרו בשכנותו: "עד עתה חטאנו ורבי זירא היה מבקש עלינו רחמים בתפלתו שלא נענש, אך עתה אם נוסף לחטא, מי יבקש עלינו רחמים?!". ומתוך מחשבה זו שב בתשובה שלמה.

לאור דבריהם, יש לפרש את פונת הירושלמי: "כשם שיום הכפורים מכפר" - באמצעות תשובה וודוי, "כך מיתתו של צדיקים מכפרת על ישראל" - מפני שמבינים הם כי מעתה ואילך לא יהיה מי שיבקש עליהם רחמים, ומתוך כך הם שבים בתשובה ועונותיהם מתכפרים.

לקוטי חברי נתיבי חיים ח"ב עמ' פח

עניית אמן בפתח הר הבית

"בזאת יבא אהרן אל הקדש" (טו א)

רבי שלמה אבן וירגא מוגרשי ספרד, הביא בספרו 'שבט יהודה' תאור קדום של וירשוריש איש רומי, על אודות מעמד הליכתו של הכהן הגדול מביתו לבית המקדש לקראת עבודת יום הכפורים. בין הדברים נאמר:

"ובהגיעם לפתח הר הבית, היו מתפללים שם על קיום מלכי בית דוד, ואחרי זה על הכהנים ועל המקדש. והיה קיול כל כך חזק מרובי העם בענותם 'אמן' עד שהעופות הפורחים היו נופלים לארץ".

בעל 'מנחת אלעזר' ממונקוטש באר כי אין לתמה על עדות זו מדברי הגמרא (ברכות טג א) שבמקדש לא היו עונים 'אמן', אלא: 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'. שכן לפי הנאמר בה הכהן הגדול והעם לא עמדו במקדש, אלא בפתח הר הבית, ולעומדים שם התר לענות 'אמן' אף אם הברכה נשמעה מתוך המקדש. לא כל שכן במאור המזכיר, שאף הברכה נאמרה מחוץ למקדש.

שבט יהודה (מהד' לוי אפשטיין) עמ' קנ; 'תבני תורה' מהד' ה' אות נח

נשיאת תיק הטלית והתפלגין - עבודה בפני עצמה

"ויבא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הגד אשר לבש בבואו אל הקדש והניחם שם" (טו כב)

כניסה זו לאהל מועד נועדה כדי שייכל הכהן להוציא את הפך והמפתח שהשאיר בקדש הקדשים כשנכנס להקטיר את הקטורת (ויקא עב, הובא ברש"י פאן).

נוהג היה הרבי בעל 'דרכי תשובה' ממונקוטש בצאתו מבית הכנסת לאחר תפלת שחרית לשאת את

תיק הטלית והתפלגין לביתו בידיו. פעם נגש אליו אחד מחסידיו ובקש לשאתו בעבורו. אמר לו הרבי: "בפסוק עלפנינו רואים אנו כי אף לאחר שהסתיימה מלאכת הקטורת, נחשבת הוצאת הפך והמפתח שהשתמשו בהן לצורך ההקטרה לעבודה חשובה כל כך, עד שהצריך הכהן ללבש לשמה בגדי לבו, לפיכך נהגו אבותי, ואף אני דבק במנהגם לשאת בעצמי את תיק הטלית והתפלגין לאחר שנגמרה מציאתו".

'שיחות יקרים' אות נ

רזי אמונים

מרכזי אמן בפרשה

מטרת האילנות והמאכלים

"וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל" (טו כג)

תבת 'מאכל' ואף תבת 'אילן' הן בגימטריה 'אמן'. ללמדנו שהמקפיד על עניית אמן, זוכה כי יצמח 'אילן' של 'מאכל' באחתו - פרנסתו תהיה מציאה לו ברוח. עוד יש ללמד מכך כי עקר מטרת בריאת הפרות והמאכלים בעולמנו, הוא כדי שבאמצעותם נוכל להרכות בברכות ובעניית 'אמן'.

'ברכת אברהם' כא

על כסוי הדם בעפר

"וישפך את דמו וכסהו בעפר" (יז א)

"חייב לברך קדם שיכסה: 'אשר קדשנו במצותיו וצונו על כסוי הדם בעפר'" (שו"ע יור"ד כח ב).

בשונה מיתר ברכות המצוות שאין מזכירים בברכה את אפן עשיית המצוה, בברכה זו אנו מפרטים "על כסוי הדם בעפר", מדוע?

תרוץ הט"ז (שם א): בגמרא (חלוין פג ב) דרשו מלשון הכתוב: "וכסוהו בעפר" - בתוך העפר. שיש לכסות את הדם בעפר מלמעלה ומלמטה, כלומר, יש לשהט את בעל החיים על גבי שכבת עפר, ולאחר השחיטה להוסיף ולכסותו בשכבה נוספת של עפר מלמעלה. לפי זה מובן מדוע אנו מדגישים בנסח הברכה 'בעפר', כדי לכוון בברכה אף על שכבת העפר שהוקנה טרם השחיטה, שאף היא נכללת במצוה.

בעל 'תבואות שור' (שם ח) הוסיף ופרש זאת על פי דברי יהודה לאחיו (בראשית לו כו): "מה בצע כפי נהרג את אחינו וכסונו את דמו", ופרש רש"י: "ונעלים את מיתתו"; מעתה, כיון שמצאנו במקרא 'כסוי דם' במשמעות שונה, מדקדקים אנו לומר: "על כסוי דם בעפר", כדי להדגיש

את מהות המצוה - עטיפת הדם בעפר.

הסבה לעכוב התפלה

"ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך" (טו ט)

בפרושו לתורה הביא רבנו מנחם ציוני משפירא בשם הקדמונים: "הלובש שעטנו בתפלתו, סנדלפוף המלאך הקושר כתרים לקונו אינו מקבל תפלתו עם שאר תפלות, שגוראה לו פגועב עובדה ורה שנותן כח לרוח הסמאה...".

מעשה מעגן ארע בישיבת מיר בשותה בגלות יפן בשנות ה-50: בעצמו של יום הכפורים נראה אחד מחשובי התלמידים חומק לפתע מבית המדרש, ולאחר כמה דקות שב כשהוא לבוש בתלפת יום חול פשוטה ודהיה.

לתמיית חבריו ספר הבחור: "באמצע התפלה חשתי לפתע שאין התפלה שגורה כפי כמימים מימה. נסיתי להתרכז יותר, שנית את מקומי, עינתי בספר מוסר - אוכל דבר לא הועיל.

פתאום נזכרתי בדברי ה'ציוני' האמורים ומיד אורו עיני; יצאתי מחוץ לבית הכנסת, פשטתי את חליפת השבת ותחתיה לבשתי את חליפת החול הבדוקה משעטנו. לאחר מכן שבתי לבית הכנסת, ומיד הרגשתי כיצד רוחי שבה אלי ותפילתי יוצאת מפי כהגן כמימים מימה".

לאחר יום הכפורים נשלחה החליפה הסוררת לבדיקת ממחה, ואכן נמצא בה שעטנו. והיה לפלא.

'ספר ציוני'; 'גם ההצלה של ישיבת מיר פכ"ח

ברכת האילנות על עצי ערלה

"שלוש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל" (טו כג)

רבנו עקיבא איגר הסתפק האם מתר לברך בחדש ניסן את ברכת האילנות על אילן ערלה המלבלב, שהרי נסח הברכה הוא: "וברא בו... ואילנות טובים להנות בהם בני אדם", ופרות ערלה אסורים בהנאה.

הגאון מטשיבין נטה להתיר זאת, וטעמו ונמוקו עמו: הברכה מתיחסת לכל ההתחדשות שטבע הקדוש ברוך הוא באילנות להנות בהם בני אדם, מה גם שאף מאילן זה עתידים בני האדם להנות עם תם שנות הערלה.

כראיה לדבריו הביא הגאון את דברי המשנה (מעשר שני ה א) כי בשנת השמיטה שפרות כלם - הפקר, יש לסמן את עצי הערלה כדי שלא יכשלו בני אדם באכילת פרותיהם; ואם נאמר שאסור לברך על אילן ערלה, אם כן אף ביתר השנים היה צריך לסמן את אילנות הערלה, כדי שלא יכשלו העוברים ושבים באסור ברכה לבטלה.

הנהגות רעקא א"ח רכו א; שרית' 'דובב מישרים' ח"ג סי' ה

"ואהבת לרעהך כמוך" (במדבר יט יח)

"השומע אחד מיישראל שמברך איזה ברכה, אפלו לא שמע כל הברכה אלא סופה - חייב לענות אמן... גם כששומע שעושין מי שברך לאחד, נכון לענות אמן, ובה מקים מצות 'ואהבת לרעהך כמוך' ולכן עונין אמן אחר הרחמן" (ערוך השולחן רטו א).

קריאת שמע - פרשה שניה (ה)

תפלה במסירות נפש

כפי שהתבאר בפאמר הקודם, עבודת התפלה היא בגדר עבודת הלב - היא אינה מסתמכת בהוצאת התבות מהפה, אלא עקרה הוא פגנת הלב הנלווית לכה. מלבד זאת, יש בה מדרגה נוספת, והיא 'עבודת הנפש'. ואכן, מצינו בכמה וכמה מקומות שיחסו את התפלה ל'נפש', כפי שאמרה חנה (שמואל א' טו): 'ואשפך את נפשי לפני ה', וכן אמר דוד המלך עליו השלום בתהלים: 'ברכי נפשי את ה' (קמ א ועוד), 'הקלי נפשי את ה' (קמו א).

באר ה'נפש' החיים" (ב טו): התפלה היא במקום הקרבנות: כפי שבקרבנות - נפש הקורבן העולה למעלה מכפרת בעד האדם, כך בתפלה - הבל דבור האדם (הנבא משרת ה') נפשו, כפי שתרגם אונקלוס (גראשית ב' ז), "ויהי האדם לנפש חיה" - "לרוח ממלאך" עולה למעלה וגורם לו לדבק את גופו ונפשו בקונו.

עבודה זו, עבודה גדולה היא, שכן באמצעותה מעלה האדם את ה'נפש', שהיא כוח גשמי המחבר בין נשמתו לגופו, ומדבק אותה בבוארו לתוך. לפיכך נאמר לגביה לשון: 'ובכל נפשכם', כי כדי להשיג בה דרגת שלמות צריך האדם לסלק מגופו קדם התפלה כל תאוה ותענוג גשמי, וליחד את כחות גופו ונפשו אך ורק לעבודה ה'.

אפלו הוא נזקל את נפשכם

את משמעות צווי 'ובכל נפשך' שאומר בפרשה ראשונה בארו חכמים (ברכות ד טז): 'אפלו הוא נזקל את נפשך'. ואמנם, בודאי אין להקליל את התפלה עם שלוש העבודות שלגביה נפסק: 'אברו ואל יעבר', אך כדברי ה'נפש' החיים" האמורים, אף בתפלה שייכת מדרגה של 'מסירות נפש' - בכך שמדבק האדם את נפשו בקונו. כך מצינו אף על צדיקי אמת רבים שבעת תפלתם התרבתה כל כך אהבת ה' בלבם, עד שמתווך שחשקה נפשם להדבק בבדואה, הגיעו לידי התפשטות הגשמיים וכמעט שפרקה וינטמם מגופם.

מהמפורסמים שבין אותם צדיקים היה הרב הקדוש בעל 'דברי חיים' מצאנו נפש של עובד את קונו בתפלתו במסירות נפש של ממש, ואף על מצבת קדשו נחרת: 'עבודתו ותפלתו היתה במסירות נפש לה', ונפשו בדוק ליצור ממש כח משרפי מעלה. כשנשאל פעם באמצעות אחד משורפיה על דבר מה שעתיד היה לעשות לאחר התפלה, השתומם ואמר: "איני מבין כיצד אפשר לתכנן תכנית שפאלו. הלא התפלה עדין לפנינו, ומי יודע אי שאלה תתקן בנופנו לאחריה..."

אף על 'השורף' רבי אורי מסטרליסק מספר כי בכל יום לפני התפלה היה נזקק מנני ביתו ומוסר להם צוים שונים הנוגעים לאחר פטירתו. בהטעימו כי מי יודע אוילי יפקד למסור נפשו בתפלתו (במדרות חיים" לה, עמ' לד; עמ' נב).

בעל 'הפלאה' (ג'ס יפות' עקב) הוסיף ובאר את משמעות הצווי: 'אפלו הוא נזקל את נפשך' ביחס לתפלה, על פי מה שאמרו בגמרא (ברכות א'): 'אפלו חרב חדה מנחת על צנארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים'. ולכן רמזה התורה בתבות 'ובכל נפשכם', לומר שאפלו 'בשעה שהוא נוטל את נפשכם' - כשחבר חדה מנחת גלילה על צנארכם, אל תמנעו מלבקש רחמים בתפלה.

אני מוסר נפשי

כאן המקום לצון את מה שכתבו הקדמונים (ספר הגו' ליום י"א): "כל איש מישראל ששומע

מדוע פקד האציל הפולני את ציונו של הרבי?

ידוע היה הרבי הקדוש רבי מנחם מנדל מרימנוב בצדקותו המפלאה ובדבקותו המחלטת לבדואו, ובין יתר מעלותיו הנשגבות נודע במיוחד בכח תפלתו. אף ספור התקרבותו לרבו הקדוש, רבי אלימלך מליז'נסק, התחיל בתפלה נרגשת ששא, לאחר שהתקשה בלמודו. באותו מעמד הוא התחנן לפני השוכן בפרומים כי יאיר את עיניו בלמודו, עד שנגרם מתוך תפלתו, בחלום הצבינו לפניו על הרבי ר' אלימלך. כפי שאצלו יוכל למצוא מענה לכל ספקותיו. מיום זה ואילך זבק רבי מנדל ברבי ר' אלימלך ולא מש מחצרו עד יום פטירתו.

עדות מפלאה נשמעה לימים מפיו על אודות כח תפלתו של רבו הגדול, כשאמר: "מאתרי האון קים וריד מסיס, שלפני פטירתו של אדם, נרעד הוא וקופץ ממקומו; מעיד אני נאמנה כי אצל הרבי ר' אלימלך היה וריד זה בחוסר חשך וצמיא מעני פעמים, בעת שהיה מתפלל 'שמונה עשרה'..."

בני דורו של רבי מנחם מנדל רגילים היו לננותו כיעוד התפלה, באשר בחיובותיו ובדבקותו יגע וטרח עד מאד להחזיר את עטרת קדשת התפלה לישנה, ואף הוא היה נאה דורש ונאה מקום: לכן תפלתו המפלאה נשא שם בין כל יושבי הארץ, יהודים וגוים כאחד, אשר שחור לפתחו כדי 'שיבשש' גליהם רחמים שישעו מצרם.

שנים ארוכות לאחר פטירתו, בערב ראש השנה, הפתע קהל ההמונים שפקד את קברו לראות מרובה הדורה שהתקבץ בשערה ובפתאומיות אל מתחת הקבר עד שזעזעה באחת, ומתוכה יד בצעדים מרדודים האציל הפולני הנודע, מר דרובסקי.

מר דרובסקי, סופר ונבור פולני נודע, כבר היה בן למעלה משמונים שנה באותה העת, והקהל עקב בהשתאות כשפסע מחדותו לעבר הציון הקדוש בלוי' בני משפחתו וקהל מעריציו. לבסוף נעצר הלה בסמוך לציון, הוציא פתקה מכיסו, הניחה על גבי הקבר, ונשא במשך דקות מספר תפלה חרישית.

מששים ופנה לשוב למרכבתו, לא יכול היה רבי לייב, ראש הקהל, לכבש את סקרנותו, והוא פנה אליו ובקש להבין מפני מה הטרח עצמו האציל הישיש לפקד את קברו של הרבי היהודי.

לשמע הבקשה התחנן האציל, שצע בוכרונותיו והחל לספר:

"בן יחיד ואהוב הייתי להורי, בן שמונה שנים בלבד. ביום בהיר אחד חליתי במחלה אנושה והגעתי עד שערי מות. אמי המנוחה לא ידעה את פשה מצער ויזכא ובקשה לעשות ככל יכלתה כדי שאטרפא ממחלתי, ולשם כך היא לא חסכה כל ממון שבעולם; טובי הרופאים מקל קצוות פולין הועקו למשתי ובדקוני ארוכות, אך תקנה לא היתה בפיהם. מחלתי הלקה והתגברה, ומי' היו תלויים מנדל."

ברות רבות לא נותרו בידיה של אמי, היא צאה מביתנו והחלה לעקן מרה ב'אינוס' אוילי' ויאי לא מי מן העוברים ושבים למצא מזון למחלת.

הזקקות הגיעו לאזניה של אחת משכונותינו, בתו של אציל פולני מפורסם, והיא מהרה לפנות לאמי פטרעיון מקורי בפייה:

"בערה פרישטיק (מקום מושבו הראשון של רבי מנדל) גר רבי גדול וקדוש, הנודע כבעל מופת. מי יודע? אוילי הוא יוכל לעזר לך ולהציל את חיי בגנ..."

אמי הקרה לא המתנה אף לרגע. מי